

PARLAMENT DE CATALUNYA

XI legislatura · 10 de setembre de 2016

Medalla d'Honor del Parlament,
en la categoria d'or,
a Manel Esteller Badosa

ACTE DE LLIURAMENT

Aquesta publicació és impresa en paper ecològic (definició europea ECF), en compliment del que estableix la Resolució 124/III del Parlament, sobre la utilització del paper reciclat en el Parlament i en els departaments de la Generalitat, adoptada el 30 d'abril de 1990.

Imprès al Parlament

DL: B-25.336-2004

www.parlament.cat

La presentadora (veu en off)

Senyores, senyors, autoritats presents, benvinguts al primer dels actes institucionals de celebració de la diada nacional de Catalunya, el lliurament de la Medalla d'Honor del Parlament de Catalunya, en la categoria d'or.

Lliurament de la Medalla d'Honor del Parlament, en la categoria d'or, al doctor Manel Esteller Badosa

La Mesa del Parlament de Catalunya, per unanimitat, va acordar d'atorgar la Medalla d'Honor del Parlament de Catalunya, en la categoria d'or, al doctor Manel Esteller Badosa, per la seva trajectòria com a metge i investigador català de referència internacional i en reconeixement de la seva tasca d'investigació i dels èxits assolits en la seva lluita contra el càncer humà.

El Parlament també vol destacar la contribució de Manel Esteller a la projecció d'una Catalunya capdavantera en la recerca científica i al progrés col·lectiu que ha significat l'aplicació de les seves investigacions en àmbits tan diversos com les ciències humanes i socials, les ciències de la vida i de la salut, l'enginyeria, la tecnologia i les ciències experimentals.

És per aquest motiu que iniciarem l'acte amb la glossa de la figura del doctor Manel Esteller Badosa.

Té la paraula el doctor Jesús Ureña, professor agregat de la Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona.

Jesús Ureña (professor agregat de la Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona)

Bé; gràcies. Molt honorable president de la Generalitat de Catalunya, molt honorable presidenta del Parlament de Catalunya, honorables consellers, senyores i senyors diputats, autoritats, benvolguts Manel, Montse i Marc, senyores i senyors, em sento molt honrat de poder dirigir-los unes paraules sobre el doctor Manel Esteller i Badosa, excel·lent científic, magnífic amic i un referent mundial en investigació científica en el camp de la genètica del càncer.

El doctor Manel Esteller va néixer l'any 1968 a Sant Boi de Llobregat, on va realitzar els seus estudis de primària i secundària. Ens vam conèixer l'any 1986, justament quan ell començava els seus estudis de medicina a la Universitat de Barcelona. Jo realitzava aleshores la meua tesi doctoral al Departament de Bioquímica de la mateixa Facultat de Medicina.

En Manel Esteller era un estudiant molt brillant, que va demostrar des de molt aviat un gran interès per la bioquímica. Es va incorporar com a alumne intern l'any següent a la Unitat de Bioquímica, que estava dirigida pel doctor Josep Carreras Barnés.

En Manel va treballar sota la direcció del doctor Ferran Climent Romeo, que era també el meu director de tesi. Aquest fet va donar lloc que comencéssim a treballar junts, i des d'un primer moment va mostrar no només un gran talent per a la recerca científica, sinó també molta iniciativa, creativitat i idees originals quan encara era estudiant. De fet, com a alumne de secundària, ja havia guanyat el premi CIRIT amb un treball sobre la cafeïna.

Essent estudiant de tercer de medicina ja va proposar al doctor Climent un projecte d'estudi de l'efecte de les hormones tiroidees sobre el desenvolupament embrionari. Aquest projecte va donar lloc a uns resultats que es van publicar l'any 1994 a la revista *Life Science*, i que va ser el primer dels més de quatre-cents articles científics que ha publicat ja a dia d'avui.

Ja en aquella època en Manel volia fer una recerca que pogués ajudar els pacients. Recordo, concretament, una conversa en què parlava dels pacients de distròfia muscular de Duchenne i la necessitat de trobar teràpies efectives per tractar aquesta i d'altres malalties, especialment el càncer. De fet, en la seva recerca ha estat present sempre la possibilitat de trobar noves teràpies, no només per al càncer sinó també per a altres malalties com ara l'Alzheimer, la síndrome de Rett, l'aterosclerosi o la diabetis.

L'any 1992 es va llicenciar en medicina i va començar la seva tesi doctoral a l'Hospital Vall d'Hebron, sota la direcció del doctor Jaume Reventós, estudiant la genètica molecular del càncer d'endometri.

Vaig tenir l'oportunitat de formar part del tribunal de la seva tesi, que va impressionar per la gran qualitat i quantitat dels treballs que havia produït: dotze articles publicats com a primer autor en les millors revistes del camp, quelcom excepcional per a una tesi doctoral.

L'any 1997, el doctor Esteller es va incorporar com a investigador postdoctoral al grup del doctor Stephen Baylin, a la Johns Hopkins University de Washington. Amb l'elecció d'aquest laboratori, el doctor Esteller començava la seva recerca en el camp de l'epigenètica. El nom d'epigenètica havia estat introduït per Conrad Waddington l'any 42 per fer referència a la interacció entre agents i medi ambient, però ha sigut en els últims vint anys quan aquesta disciplina ha tingut un desenvolupament extraordinari i ha donat resposta a preguntes clau de biologia i de medicina, i, a més, ha obert noves teràpies per a malalties com el càncer que aviat estaran a l'abast dels pacients. En aquest camp, el doctor Esteller ha liderat molts dels principals descobriments científics i ha estat pioner en molts dels avenços produïts.

Durant la seva recerca postdoctoral, el doctor Esteller va desenvolupar els estudis, que llavors començaven, sobre epigenètica del càncer; va descobrir la metilació aberrant que es produïa en diferents tipus de tumors, com els de pulmó, pròstata, còlon, mama, gàstric, o limfomes. Ell va ser un dels pioners mundials d'aquest camp. Va ser autor de més de trenta articles, publicats al llarg de quatre anys, i es va convertir, ja en aquells moments, en un referent a nivell internacional del seu camp d'estudi.

L'any 2001 es va incorporar al Centre Nacional d'Investigacions Oncològiques, on ara ja com a cap de grup va continuar la seva recerca en epigenètica del càncer. Va desenvolupar una feina extraordinària, continuant amb l'estudi de les modificacions epigenètiques, ja no només en diferents tipus de càncers –melanoma, glioma, neuroblastoma–, sinó també en altres malalties, com l'aterosclerosi, la síndrome de Rett o el lupus eritematós.

El 2005 va publicar un treball a la revista *PNAS* que va tenir una gran repercussió no només científica, sinó que també mediàtica. En aquest treball, el doctor Esteller estudiava les diferències epigenètiques existents entre els bessons univitellins. Aquests tenen exactament els mateixos gens, però a mesura que es fan grans presenten diferències físiques, tenen malalties diferents o, en el cas de les dones, fertilitat desigual o diferències en l'edat de la menopausa.

El doctor Esteller va aconseguir demostrar que realment hi havia diferències a nivell de metilació en el DNA entre bessons univitellins, diferències que eren més grans com més anys passaven i com més lluny vivien geogràficament un de l'altre. Aquestes modificacions epigenètiques actuen com un fre o com un accelerador sobre els gens; són idèntiques en el moment de néixer però van canviant a mesura que cada bessó està sobre la influència d'ambients diferents.

D'aquest treball se'n va fer ressò el mateix *New York Times*, el juliol del 2005, que el qualificava com a excepcionalment interessant i com un dels descobriments més fascinants. Vaig assistir al congrés de neurociència del 2007, a Sant Diego, un congrés que aplegava més de trenta mil neurocientífics de tot el món, i recordo l'orgull que vaig sentir quan aquest treball –i el seu autor– va ser citat durant una conferència plenària.

L'any 2008 es va incorporar com a director del Programa d'epigenètica i biologia del càncer a l'Institut d'Investigacions Biomèdiques de Bellvitge. Aquí ha continuat amb els estudis anteriors, ampliant el seu interès a l'estudi dels RNA no codificants i al seu paper en aquestes malalties. També ha estudiat el procés d'envelliment normal i prematur, amb estudis de molta rellevància, amb persones centenàries, on ell i els seus col·laboradors van demostrar les diferències existents quant a metilació del DNA en persones d'edat avançada en comparació amb nounats.

Com a cap del Programa d'epigenètica i biologia del càncer, ha desenvolupat una feina admirable. Ha publicat en les millors revistes científiques: *Nature*, *Cell*, *Science*, *Nature Medicine*, *PNAS*, *Cancer Cell*, *Nature Communications*, *Cancer Research*, *Neuron*, *Developmental Cell*, *Epigenetics*.

Els seus treballs han aportat la base per al desenvolupament de fàrmacs que estaran disponibles per al tractament del càncer en un futur pròxim.

Actualment, és autor de més de 470 articles, xifra que, sens dubte, augmentarà en els pròxims anys; és editor de revistes com *Cancer Research*, *Lancet Oncology and*

Carcinogenesis i Epigenetics; és president de la Societat d'Epigenètica, assessor del Human Epigenome Project i membre de l'Epigenome Network of Excellence. Ha rebut nombrosos premis nacionals i internacionals, com el premi Josef Steiner Stiftung, Carmen y Severo Ochoa, Fundació Lilly, Fundació Pfizer, Josep Trueta, Commonwealth of Massachusetts, Swiss Bridge, Beckman-Coulter, Human Frontiers Science, entre molts d'altres.

En converses mantingudes amb ell, ha manifestat el seu convenciment del fet que diferents tipus de càncer no trigaran gaire temps a ser malalties cròniques, que tindran tractaments farmacològics que faran que, en comptes de constituir una condemna a mort com fa uns anys, permetran a les persones tenir una bona qualitat de vida durant molt de temps. Sens dubte, un dels grans canvis de què la humanitat gaudirà en el futur.

Així, doncs, en Manel Esteller ha estat protagonista d'importantíssims avenços en la comprensió de les malalties; ha obert nous camins d'estudi i tractament de patologies que fins ara no tenien teràpies efectives, i ha contribuït, per tant, a través de la recerca i el coneixement, a millorar la vida de les persones, des d'abordatges i plantejaments originals, intel·ligents i creatius. Però, a més, en Manel Esteller és jove i té molts anys al davant, en els quals estic segur que farà encara molts més descobriments importants.

Estic segur que aquest reconeixement serà un honor del qual estarà molt orgullós. Conec el Manel Esteller des de fa trenta anys i ha sigut un privilegi poder seguir la seva trajectòria i descobriments científics de prop, però sobretot ha estat un enorme privilegi comptar amb la seva amistat.

Moltes felicitats. I moltes gràcies.

(Aplaudiments.)

La presentadora (veu en off)

Senyores i senyors, seguidament la molt honorable senyora Carme Forcadell, presidenta del Parlament de Catalunya, imposa la Medalla d'Honor del Parlament de Catalunya, en la categoria d'or, al doctor Manel Esteller Badosa.

(Aplaudiments.)

Té la paraula el doctor Manel Esteller Badosa.

Manel Esteller Badosa

Autoritats, amics, companys, primeres paraules, i intentaré no ser llarg, primeres paraules d'agraïment, d'agraïment lògic per aquest honor, perquè tots sabem que sempre és més difícil ésser reconegut a casa que fora. Per tant, és un honor que em satisfà especialment.

També una cosa encara més difícil: que aquest premi o aquest honor se m'hagi concedit per unanimitat. Costa tant ser unànime avui dia en qüestions importants! Per tant, vull agrair a gent que pensa tan diferent la seva unanimitat en aquest cas. Sabeu per què són unànimes? Perquè el més important és les persones, la salut de les persones. I és quelcom que ja ha estat reflectit a la Constitució americana, per exemple, que tothom té el dret d'escollir la forma de ser feliç a la seva vida –bàsicament una traducció lliure de les primeres frases de la Constitució americana. I és això el que volem. Molts de vosaltres el que voleu és que les persones visquin millor; a vegades teniu opinions diferents, però aquesta és la missió comuna: que visquin millor les persones.

Nosaltres, en la recerca, també tenim la mateixa intenció: que la gent visqui millor, i més temps, però no solament més temps per fer rècords de més temps, no? –cent, cent vint–, no, perquè visquin millor, aquest temps, i que puguin ser productius i puguin ser feliços.

Els científics també hauríem de ser generosos; hem de ser generosos i dir què podem fer per al nostre país, per a la nostra comunitat, per al nostre ambient, la nostra ciutat. En aquest sentit, la recerca és capaç de donar molt a la gent, augmentar la seva salut i veritablement fer que aquest món sigui una mica més saludable, una mica més sa.

Voldria dir-vos que un altre punt que sempre m'ha preocupat, a mi, a part del fet que tots hem de ser generosos, en la nostra recerca, en la nostra activitat diària, és no pensar què pot fer el país per a mi sinó què puc fer per al país. Jo el que puc fer és que demà aniré a treballar, a la tarda. Això és el que puc fer jo demà, en aquest cas, en aquest sentit.

Un altre tema que em preocupa, també, és el futur de les generacions en la recerca i en l'educació. Si us plau, no oblideu les generacions que vénen darrere nostre. Hi ha

problemes molt greus de salut; problemes de salut comunitària, problemes de salut de malalties especialment dolentes. Aquests problemes solament es resoldran si tenim una generació ben formada. Aquesta generació estarà ben formada si no es perd talent: hem de reforçar les beques, hem d'estar segurs que els nens són alimentats, tots, de petits, en aquest sentit, que no es perd ni un nen, i que l'educació és la màxima, que viatgen, que aprenen idiomes, que es formen bé, que ens fan sentir orgullosos. En aquest sentit, si us plau, recordeu que molts dels problemes d'avui dia seran resolts per ells, no per nosaltres.

Jo volia recordar, en aquest premi, també, tota la gent que no està amb nosaltres per malalties que no ha superat, com el càncer –la Marta, la Roser, la Laura, tanta gent...–; recordar també tota la gent amb malalties neurodegeneratives, que estan amb nosaltres però no hi estan, i això és greu. Hem de continuar investigant, no solament el càncer sinó que també neurociències; la síndrome de Rett, aquestes nenes que estan com letàrgiques; les malalties minoritàries –minoritàries per la societat potser; no, majoritàries; per les seves famílies és el centre dels seus mons.

Per tant, recordem que hem de continuar donant suport a la recerca. Jo continuaré investigant; és el que sé fer i és el que m'agrada. Per tant, continuaré investigant.

Recordem, no obstant, que aquest somni, perquè sigui possible, d'una salut millor per a tots, a vegades dependrà d'altra gent, d'altra gent que vindrà després. Si us plau, posem avui dia les bases d'una societat basada en l'educació i el coneixement.

Moltes gràcies.

(Aplaudiments.)

La presentadora (veu en off)

Senyores i senyors, la presidenta del Parlament de Catalunya.

La presidenta

President de la Generalitat, vicepresident, consellers i conselleres del Govern, membres de la Mesa, diputats i diputades del Parlament, delegada del Govern, inspector general de l'exèrcit, familiars, guardonat, autoritats, senyores i senyors, primer de tot vull donar l'enhorabona al guardonat, al doctor Manel Esteller Badosa, l'enhorabona pel reconeixement, pel reconeixement que implica la concessió de la Medalla d'Honor del Parlament en categoria d'or. I també –cal tenir-ho present, ell també ho ha dit– que aquesta medalla ha estat concedida per unanimitat dels membres de la Mesa del Parlament.

I això vol dir que el doctor Manel Esteller té aquest merescut reconeixement, que va més enllà de les ideologies i concepcions del país. Com assenyala la concessió, l'acord de la concessió, se li atorga per la seva trajectòria com a metge i investigador català de referència internacional; per la seva feina en la lluita contra el càncer, una malaltia que ens afecta a tots personalment, ja sigui perquè la pateixen familiars nostres, persones que estimem o nosaltres mateixos. La lluita contra el càncer és una lluita de tota la humanitat, i el paper de la investigació i la recerca mèdiques és essencial. I és un orgull per a totes i tots els catalans que des del nostre país es contribueixi a aquesta tasca universal.

Amb la concessió d'aquesta medalla agraïm implícitament la feina, la dedicació, la implicació i l'esforç de totes les persones que participen d'una o altra manera en la lluita contra la malaltia. El doctor Esteller, més enllà de les seves aportacions valuoses, és avui i aquí una imatge, un rostre, que els representa a totes i a tots.

Com en tot reconeixement públic, avui fem un reconeixement dels èxits, però és bo recordar que els èxits no arriben sols, que al darrere hi ha molt esforç, molt treball, que potser no es veu, potser no s'aprecia, però que hi és.

Hi faig referència perquè són temps d'immediatesa, d'impaciència, i convé tenir present que, en tots els àmbits, en tots els reptes, per a assolir els èxits, per a assolir els objectius, cal una feina rigorosa, persistent; cal esforç, cal una feina que de vegades és poc vistosa, però imprescindible –també en la política.

Amb aquest reconeixement al doctor Esteller hem volgut també remarcar, reivindicar la rellevància de la investigació i la recerca mèdiques a Catalunya en el seu conjunt. En aquest àmbit, al nostre país s'estan fent contribucions molt importants; s'està portant a terme una tasca destacada, sovint reconeguda internacionalment. Ens cal mantenir-la i potenciar-la encara molt més, tot el que ens sigui possible.

Des de les institucions, cal posar tots els recursos, totes les eines i tots els instruments que puguem. De vocacions investigadores, estic segura que no ens en faltaran, perquè l'esperit de recerca i la inquietud científica són propis d'una societat que no es resigna. I aquest país, ho demostra la història, no es resigna mai, mai no defalleix. Davant les dificultats, sempre hem persistit en els nostres somnis i els nostres reptes. En tenim un exemple demà, amb la celebració de la diada, la festa nacional de Catalunya, amb la qual expressem que, malgrat la desfeta de 1714, tot i els segles d'imposicions rebudes, de prohibicions i amenaces a la nostra llengua, hem mantingut vius la nostra identitat i el nostre compromís amb les llibertats; una festa que commemora el passat, però, sobretot, una festa que reivindica el futur, un futur millor perquè no ens resignem, perquè volem el somni. Per això no importa l'origen i la identitat heretada dels pares, avis i avantpassats, ni la ideologia; hi participa tothom que vol, tothom que vol mirar endavant, vingui d'on vingui, sigui quina sigui la seva història, la seva llengua, la seva classe social o les seves arrels culturals. És una festa de llibertat, de totes i tots els que aspiren a una Catalunya millor, més justa i més lliure. Sabem que persistirem fins a aconseguir-la, com sabem que persistirem en la lluita contra el càncer, fins que la humanitat el venci.

Doctor Manel Esteller, gràcies per tots els avenços que vostè ha fet possible; gràcies per la seva feina, pel seu compromís, per la seva dedicació, per intentar fer, des de Catalunya, des del seu àmbit de recerca, que el món sigui una mica millor.

I a tots els presents, moltes gràcies per acompanyar-nos en aquest acte.

Atès que ens acompanya el president de la Generalitat, li demano que també ens adreci unes paraules.

Moltes gràcies.

(Aplaudiments.)

El president de la Generalitat (Carles Puigdemont i Casamajó)

Molt honorable presidenta del Parlament, honorable vicepresident, honorables consellers i conselleres, senyor Manel Esteller, membres de la Mesa, membres del Parlament, delegada del Govern, inspector general de l'exèrcit, expresidents del Parlament, expresidents de la Generalitat, senyores i senyors, és evident que aquest és un guardó, una medalla d'or, que, d'entrada, honora el destinatari, però jo crec que interpreto el sentiment, segur, de la Mesa, que amb molt d'encert i per unanimitat va decidir atorgar aquest guardó, i, segur, també, dels membres del Govern, que sabem, i especialment el conseller de Salut, com n'és d'important la matèria, i del conjunt de la població, que honora tot el país poder-vos distingir, en nom de Catalunya, amb aquesta medalla.

De les vostres paraules se'n dedueix un compromís, que és també el compromís del Govern, que és un compromís de país, també: no només aspirar a fer un país millor, no només tenir una societat millor, sinó contribuir a canviar el món. Quan sovint ens preguntem quina mena de gent som els catalans o com quina mena de gent volem que se'ns conegui al món, als catalans, en la nostra petita demogràfica, en la nostra petita territorial, ens agrada i volem que se'ns reconegui com un poble que és capaç de fer aportacions rellevants en el canvi i en el progrés de la humanitat.

No és casual, tanmateix, que aquí, a Catalunya, s'estigui treballant de manera pionera, a l'avantguarda, en la investigació, en la biomedicina, en àmbits com la sida, en àmbits com, efectivament, el càncer, les malalties cardiorespiratòries, cardiovasculars, les mal anomenades malalties minoritàries, que amb molt d'encert heu qualificat que són majoritàries per qui les pateix –Duchenne, per exemple–; no és casualitat.

I això té a veure amb un compromís personal, de país, de la gent, que és educada en una manera d'entendre la seva presència al món, que defuig tot egoisme, que defuig tot cofoisme i que sobretot defuig, com deia la presidenta del Parlament, tota resignació, que no es conforma, o que no sucumbeix al determinisme de, sobretot davant de malalties devastadores, «no hi ha res a fer».

En aquests moments, ho sabem, a aquestes hores, hi ha familiars que perden un ésser estimat, aferrat a una esperança que no acaba d'arribar. Perquè, efectivament, hi ha avenços meravellosos, hi ha línies d'investigació meravelloses, que permeten tenir esperança, que és un regal preciós, però hi ha esperances que no arriben. I avui sabem que encara hi ha gent que perd els seus familiars estimats per malalties que d'aquí a uns anys, com molt bé dieu, segurament seran malalties cròniques.

Si això és possible, si avui aquí, a quatre passes del Parlament o a milers de quilòmetres de distància, en algun hospital de l'altra banda de l'Atlàntic, si això és possible, és perquè hi ha un conjunt de gent, de bona gent, que participa d'un sindicat, del sindicat de la bondat, d'intentar que, malgrat el determinisme, malgrat les dificultats, malgrat fins i tot a vegades dificultats objectives de poder desenvolupar la recerca, hi ha una cosa que és superior a tot això, que és la determinació de no resignar-se, d'allò que semblava impossible, allò que era tan difícil que fins i tot hi ha gent que s'ha quedat pel camí, allò ho volem vèncer.

I ho volem vèncer de quina manera? Investigant, posant-nos d'acord, compartint coneixement, fomentant coneixement i, efectivament, apellant a un model de país que faci del coneixement, de la recerca, en definitiva d'una aportació de dignitat al progrés de la humanitat, un vector essencial del seu creixement, i que inoculi aquest sa verí a la seva societat perquè tingui el prestigi social, el reconeixement, els recursos i –per què no?– també la legislació adequada que fomenti la participació publicoprivada perquè hi hagi un esclat en recerca i la transferència cap a la indústria que permeti l'aplicació dels fàrmacs, i que ens ajudi a situar una aportació catalana, modesta però ambiciosa, a la millora de la humanitat.

Crec que aquest és el guardó, el sentit del guardó. Teniu dret a gaudir-lo personalment, a compartir-lo amb la família, amb els companys, als quals agraeixo l'esforç, però sobretot sapigüeu que és un guardó que honora tot un país, del qual ens sentim especialment orgullosos. I en nom del Govern us voldria agrair la tasca que feu i la que heu de continuar fent.

Moltíssimes gràcies. Bona diada a tothom.

(Aplaudiments.)

La presentadora (veu en off)

Enguany, ens acompanya en aquest acte la Coral Sant Jordi, coincidint amb el vintè aniversari de la mort d'Oriol Martorell, que la liderà des de bon principi i la dirigí durant més de quaranta anys.

Tot seguit, sota la direcció d'Oriol Castanyer, la coral interpretarà dues peces: *La sardana de l'abril*, composta per Lluís Millet a partir d'un poema de Joan Llongueras, i en homenatge al mestre Manuel Oltra, que fa un any que ens va deixar, la seva havanera *Amor mariner*, basada en un poema de Pere Quart.

(La Coral Sant Jordi interpreta La sardana de l'abril, de Lluís Millet, i Amor mariner, de Manuel Oltra. Aplaudiments.)

L'11 de setembre de 1976, a Sant Boi de Llobregat, en la primera diada en llibertat després de la dictadura franquista, els assistents van cantar *Els Segadors*, dirigits i encoratjats per Oriol Martorell i la Coral Sant Jordi. Avui, quaranta anys més tard, la Coral Sant Jordi ens en torna a oferir la interpretació.

Senyores, senyors, *Els segadors*, himne nacional de Catalunya.

(La Coral Sant Jordi interpreta Els segadors. Aplaudiments forts i perllongats.)